

PATOLOJİDE TIBBİ TERMINOLOJİ

DR. YASEMİN SEZGİN

➤ **Terim** sözcüğü;

- değişik bilim sanat ve meslek alanlarında kullanılan,
- özel kullanım alanı bulmuş,
- uzun bir sürenin birikimi olan özel sözcükleri ifade etmek için kullanılmaktadır.

➤ **Tıbbi terminolojide** tıp terimlerini kendine konu alan bilim dalıdır

- Dünyada, ortak bir tıbbi terminoloji kullanılarak iletişim kolaylığı sağlanmaya çalışılmaktadır.

- Tıp terimleri Latince ve Grekçeden(Yunancadan) köken alır
  - **Yunanca**
    - Hipokrat _(Corpus Hypocraticum)
      - Akciğer Kanseri – Cancer
        - Karkinus,Karsinoma
    - Aristo
      - Çoğunlukla Tanı ve Cerrahi Terimleri
  - **Latince**
    - Vessalius
      - Çoğunlukla Anatomi

NEDEN LATİNCE ?

- Bazı kelimeler 2000 yıldan daha eski
- Eğitimli kişilerin dili
- Avrupa dillerinin çoğunun kökeni
- “Ölü dil” olduğu için değişme olasılığı yok
- Çok uzun sözcüklerin kısaltılarak, birleştirilerek kısa tek bir sözcükle ifade edilebilmesi olanağı sağlar.

SÖZCÜKLERİN TEMEL YAPISI

- KÖK (root): Kelimenin esas bölümünü oluşturur.
  - *Kardia*
- ÖN EK (prefix): Kökün önüne eklenerek anlam değişikliği yapar.
  - *Tachy- Kardia*
- SON EK (suffix): Kökün sonuna eklenerek anlam değişikliği yapar.
  - Gastr-ic
- KAYNAŞTIRMA ÜNLÜSÜ: İki kökü birleştirmek için veya bir köke sonek eklemek için ara harf gerekebilir.
  - Çoğunlukla ' o ' harfi
- BİRLEŞİK FORM: Bir sözcük kökü ile bir sesli harfin birleşerek bir son ekle kelime köküne bağlanmasında kullanılması.
  - Nör/o (Cardi/o)

Birkaç örnek

- **Gastroenterologia**

Gastr/o/enter/o/logia(gy)

Gaster:Mide (Kök)

o:kaynaştırma ünlüsü

enter:Bağırsak (Kök)

o:kaynaştırma ünlüsü

logia(gy):Bilim (Son ek)

«mide ve bağırsakları inceleyen bilim dalı»

Anlamını taşır ve gastroenteroloji olarak okunur ve söylenir

- **Angiomyolipoma**

Angy/o/my/o/lip(o)/oma

Angy: Damar (Kök)

o:kaynaştırma ünlüsü

my:Kas (Kök)

o:kaynaştırma ünlüsü

lip(o):Yağ (Kök)

oma:Tümör (Son ek)

«damar kas ve yağ dokusundan oluşan tümör»

Anlamını taşır ve anjiomiyolipom olarak okunur ve söylenir

- Kök: Dermis (deri), Vas (damar), Splen (dalak)
- Ön ek+Kök: Epi+Dermis (Deri üstü)
- Kök+Son ek: Derma+itis (Deri İltihabı)
- Kök+Kü+Son ek: Splen-o-megaly (Dalak Büyümesi)
- Kök+Kü+Kök+Son ek: Laryng-o-pharyng-itis (Gırtlak ve Yutak İltihabı)
- Kök+Kü+Kök+Kü+Son ek: Cardi-o-my-o-pathy (Kalp Kası Hastalığı)
- Ön ek+Kök+Son ek: Pan-sinus-itis (Bütün Sinüslerin İltihaplanması)
- Ön ek+Son ek: Endo+scope (İç Organların İncelenmesi)

VÜCUDUN BÖLÜMLERİ

1-Baş		(Caput)
2- Boyun		(Collum)
3- Gövde		(Truncus)
a. Göğüs		(Thorax)
b. Karın		(Abdomen)
c. Leğen		(Pelvis)
d. Sırt		(Dorsum)
4- Ekstremiteler		
a. Üst taraf		(Extremitas superius)
b. Alt taraf		(Extremitas inferius)

Tıbbi Terminolojideki Kökler

- Pharyng ➤ Yutak
- Gastr(o) ➤ Mide
- Entero ➤ Bağırsak
- Hepat(o) ➤ Karaciğer
- Nephro ➤ Böbrek
- Derm(a) ➤ Deri
- Neuro ➤ Sinir
- Orchi ➤ Testis
- Osteo ➤ Kemik
- Rhino ➤ Burun
- Ot(o) ➤ Kulak
- Pulmo ➤ Akciğer
- Colo ➤ Kolon

Tıbbi Terminolojideki Kökler

- **Cardi(o)** ➤ **Kalp**
- **My(o)** ➤ **Kas**
- **Arthro** ➤ **Eklem**
- **Arteri** ➤ **Arter**
- **Veni** ➤ **Ven**
- **Splen** ➤ **Dalak**
- **Leuko** ➤ **Akyuvar**
- **Laryng(o)** ➤ **Gırtlak**
- **Trache** ➤ **Soluk Borusu**
- **Bronch** ➤ **Bronş**
- **Aden** ➤ **Bez, Gland**
- **Angio** ➤ **Damar**
- **Arthro** ➤ **Eklem**
- **Chole** ➤ **Safra**
- **Chondro** ➤ **Kıkırdak**
- **Osteo** ➤ **kemik**
- **Haema** ➤ **Kan**
- **Hystera** ➤ **Uterus**
- **Glossa** ➤ **Dil**
- **Mast** ➤ **Meme**

Tıbbi Terminolojideki Ön ekler-Son ekler

Ön ekler

- Numaralarla ilgili ön ekler
- Renklerle ilgili ön ekler
- Olumsuzluk veren ön ekler
- Yön belirten ön ekler
- Büyüklük/derece ile ilgili önekler
- Zaman ve yön gösteren önekler

Numaralar ile ilgili ön ekler

- **Bi-**->iki
  - **Bi-küspid** -> İki uçlu
- **Di-**->iki, ikili
  - **Di-pleji** -> İki taraflı felç
- **Diplo-**->iki kat, duble
  - **Diplo-pi** -> Çift görme
- **Tri-**->üç
  - **Tri-küspid** -> Üç uçlu
- **Quadri-**-> dört, dörtlü
  - **Quadri-pleji** -> Dört taraflı felç
- **Hemi-**->yarı, tek taraf
  - **Hemi-toraks** -> Göğsün bir tarafı
- **Semi-** -> yarım
  - **Semi-lunar** -> Yarımay şeklinde

Renkler ile ilgili ön ekler

- Gri->glok-
  - glokom
- Kırmızı ->eritr-
  - eritrosit
- Mavi -> siyan-
  - siyanoz
- Siyah -> melan-
  - melanin
- Sarı -> siro- , ksanth
  - Siroz, ksantomama
- Yeşil -> klor-
  - kloroma
- Beyaz -> löko-
  - lökosit

Olumsuzluk belirten ön ekler

- **a-an** -> yok, eksik
  - A-plazi -> Gelişim eksikliği
- **an (=un)** -> olumsuz
  - An-izositozis -> Eşit büyüklükte olmayan hücre
- **Anti** -> karşıt
  - Anti-dot -> Zehire karşı ilaç
- **Kontra** -> karşı
  - Kontra-lateral -> Karşı taraf
- **de** -> aşağı, kayıp
  - De-toksi-fikasyon -> Zehirin uzaklaştırılması
- **dis(=dez)** -> yok, uzaklaştırma
  - Dis-infeksiyon -> Patojen organizmayı uzaklaştırmak
  - (Dez-enfeksiyon)
- **in-im (=en-em)** -> olumsuz
  - İn-kontinans -> akışı durdurma, bozma
  - İm-potans -> iktidarsızlık, güçsüzlük

Yön belirten ön ekler

- **Ab** -> uzaklaşmak
  - Ab-düksiyon -> Orta hattan uzaklaşmak
- **Ad** -> yakınlaşmak
  - Ad-hezyon -> Kısımların birleşmesi
  - Ad-renal -> Böbrek üstü
  - Ad-düksiyon -> Orta hatta yaklaşmak
- **Dia** -> bir şeyden geçerek
  - Dia-liz -> Zardan geçerek temizlenmek
- **Per** -> bir şeyden geçerek
  - Per-kütan -> Deriden geçerek
- **Trans** -> bir şeyden geçerek
  - Trans-füzyon -> Damar içine vermek

Büyüklik/ Derece ön ekleri

- **Hiper** -> anormal yükseklik
  - **Hiper-tansiyon** -> Kan basıncının yükselmesi
- **Hipo** -> anormal düşük
  - **Hipo-ventilasyon** -> Akciğerlere giren hava miktarının azalması
- **Olig/o** -> az, bir şeyin eksikliği
  - **Oligo-spermi** -> Sperm sayısının azalması
  - **Oligo-menore** -> Menstrual kanamanın azalması
- **Macro** -> normalden büyük
  - **Makro-skopik** -> Çıplak gözle görülebilen
  - **Makro-sefali** -> Kafatasının büyük olması
- **Mega** -> anormal büyük
  - **Mega-mesane** -> İdrar kesesi büyüklüğü
  - **Mega-karyosit**
- **Mikro** -> küçük
  - **Mikro-cerrahi** -> Çok küçük yapılara cerrahi uygulanması

Büyüklik/ Derece ön ekleri

- **Pan** -> hepsi
  - **Pan-sit-o-peni** -> Tüm kan hücrelerinde azalma
- **İzo** -> aynı, benzer
  - **İzo-greft** -> Genetik olarak benzer kişilerden alınan greft
- **Neo** -> yeni
  - **Neo-natal** -> Doğumdan sonraki ilk bir haftalık dönem
- **Normo** -> normal
  - **Normo-volemi** -> Normal kan basıncı
- **Psödo** -> yalancı
  - **Psödo-paralizi** -> Yalancı felç

Zaman ve yön gösteren ön ekler

- **Ante** -> ön
  - **Ante-natal** -> Doğumdan önce
- **Pre** -> öncesinde
  - **Pre-natal** -> Doğumdan önce
- **Peri** -> sırasında, çevresinde
  - **Peri-natal** -> Doğum sırasında
- **Post** -> sonrasında
  - **Post-natal** -> Doğum sonrası
- **Pro** -> öncesinde
  - **Pro-filaksi** -> Hastalıktan koruma için hastalıktan önce
- **Dextr/o** -> sağ
  - **Dextr-o-kardi** -> Kalbin vücudun sağ tarafında olması
- **Sinistr/a** -> sol
  - **Sinistra-manuel** -> Sol elini kullanan
- **Ekto** -> dışında
  - **Ekto-pik böbrek** -> Normal yerinin dışında yer alan böbrek
- **Endo** -> içinde
  - **Endo-skopi** -> Bir organın veya boşluğun içine girerek incelemek

Tıbbi Terminolojideki Ön ekler-Son ekler

Son ekler

- Kökün sonuna eklenerek anlam değişikliği yapar.

Hastalık/Değişiklik son ekleri

- **-ia –iasis** -> anormal, olma, bulunma durumu
  - **İn-somn-ia** -> uykusuzluk
  - **Ameb-iasis** -> amiple enfekte olma durumu
  - **Kole-lith-iasis** -> Safra taşı
- **-alji** -> ağrı
  - **Miy-alji** -> kas ağrısı
  - **Art-alji** -> eklem ağrısı
- **-dini** -> ağrı
  - **Üro-dini** -> idrar yapmada ağrı
- **-ektazi** -> genişleme
  - **Bronş-ektazi** -> bronşların genişlemesi
- **-oz** -> anormal artma
  - **Mono-sit-oz** -> monositlerin artması
- **-peni** -> azalma, eksilme
  - **Trombo-sito-peni** -> pıhtılaşma hücrelerinin azalması
- **-malazi** -> yumuşama
  - **Osteo-malazi** -> kemik yumuşaması-

Hastalık/Değişiklik son ekleri

- **-poroz** -> zimba delinme
  - **Osteo-poroz** -> kemik erimesi
- **-gen** -> den oluşmuş
  - **Karsino-jen** -> kanser oluşturan
- **-oid** -> e benzer
  - **Muk-oid** -> mukusa benzer
- **-it** -> iltihap
  - **Hepa/t-it** ->
- **-oma** -> tümör
  - **Aden-oma** -> bez tümörü
- **-pati** -> hastalık
  - **Nefro-pati** ->
- **-megali** -> büyüme
  - **Splen-o-megali**
- **raji** -> dışarı çıkma
  - **Hem-o-raji** -> kanama

HASTALIKLARI TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

It-itis: iltihap

Apendisit- Kolesistit- Filebit

Gastrit- Kolit

Dini- Alji: ağrı

Mastodini- Mastalji

Lithiyazis: taş

Kolelithiazis- Koledokolithiazis

HASTALIKLARI TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

Pitosis: Sarkma

Gastropitosis

Erozyon: Mukoza İle Sınırlı Yara

Ulkus: Muskularis Mukozayı Aşmış Yara

Fistül: iki Epitel Yüzeyini Birleştiren Tünel

Perianal Fistül

Fissür: Yarık

Perianal Fissür

HASTALIKLARI TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

Sinüs: Bir Ucu Mukoza Veya Deriye Açılan Boşluk

Eretil: Dikduran

Ödemli: Şiş

Dilate: Genişlemiş

Filegmonöz: Cerahatli

HASTALIKLARI TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

Gangranöz: Ölü Doku.

Süpürasyon: Cerahatli

Evisserasyon: Karın İçi Doku Ve Organların Cilt Seviyesinin Üstüne Çıkması

Evantrasyon: karın İçi Doku Ve Organların Cildin Altında Hissedilmesi Veya Açık Yarada Cilt Altında Görülmesi

Herni:fitik

Cerrahi girişim son ekleri

- -ektomi -> kesip almak
  - **Gastr-ektomi** -> midenin ameliyat ile alınması
- -sentez -> delmek
  - **Tora-sentez**
- -stomi -> ağız açmak
  - **Kolo-stomi**
- -tomi -> kesmek
  - **Trake-tomi**
- -plastik -> operatif şekillendirme
  - **Mamo-plastik** -> memenin operatif şekillendirilmesi

İŞLEMLERİ TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

-**TOMİ:** İçi boş organı keserek açma.

GASTROTOMİ

KOLESİSTOTOMİ

KOLEDOKOTOMİ

KOLETOMİ

LAPARATOMİ

FİLEBOTOMİ

İŞLEMLERİ TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

- **OSTOMİ**:İçi boş iki organı birbiriyle ağızlaştırma(ANASTOMOZ)
  - **GASTROJEJUNOSTOMİ**
  - **KOLEDOKODUODENOSTOMİ**
  - **KOLESİSTOJEJUNOSTOMİ**
  - **ÖZEFAGOJEJUNOSTOMİ**

İŞLEMLERİ TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

OSTOMİ: İçi boş bir organı cilde ağızlaştırma

Direkt

Kolostomi

Marsupializasyon:kist boşluğunu cilde ağızlaştırma

İndirekt-Tüp ile

Gastrostomi - Jejunostomi

İleostomi - Çekostomi

İŞLEMLERİ TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

ANASTOMOZ:

İçi boş iki organı birbiriyle ağızlaştırma

END TO END: Uç Uca

END TO SIDE: Uç Yan

SIDE TO SIDE: Yan Yana

İŞLEMLERİ TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

- **EKTOMİ**: Kesip çıkarma (Rezeksiyon)

GASTREKTOMİ

MASTEKTOMİ

APENDEKTOMİ

KOLEKTOMİ

TİROİDEKTOMİ

KOLESİSTEKTOMİ

İŞLEMLERİ TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

REZEKSİYON: Kesip çıkarma

TOTAL GASTREKTOMİ

PARSİYEL GASREKTOMİ

SUBTOTAL GASTREKTOMİ (%80)

HEMİGASTREKTOMİ (%50)

ANTREKTOMİ (%40)

İŞLEMLERİ TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

Eksizyon: Tamamını Çıkarma

Ekstirpasyon: Tamamını Çıkarma

Enükleasyon: Bütünlüğünü bozmadan çıkarma

Kistik Yapılar

Kapsüllü Yapılar

Fibroadenom

İŞLEMLERİ TANIMLAYAN ÖNEMLİ İFADELER

Sentez: boşluklardan sıvı aspire edilmesi

Parasentez: karın boşluğundan

Torasentez: göğüs boşluğundan

Biyopsi: tanı amacıyla canlıdan parça alınması

Otopsi: ölüden parça alınması

Spesmen: alınan parça

Wedge biyopsi: kama şeklinde parça alınması

Sıfat yapan son ekler

- **erg** -> etki
  - **Kolin-erj-ik** -> asetilkoline yanıt veren
- **-formis** -> şekilli
  - **Falsi-formis** -> orak şeklinde
- **-fil** -> eğilimli
  - **Hidro-fil** -> suda erimeye eğilimli
- **-trop** -> e etkili
  - **Nör/o-trop** -> sinir sistemine etkili
- **-sid** -> öldürücü
  - **Bakteri-sid** -> bakteri öldürücü
- **-culus** -> küçültme
  - **Mus-kulus** -> küçük kas

İlişkili olma durumu ile ilgili son ekler

- -ak -ik -ar -al -> le ilgili
  - **Kardi/y-ak** -> kalple ilgili
  - **Lumb-al** -> bel ile ilgili
  - **Pelv-ik** –pelvisle ilgili
- -genez -> oluşum
  - **Pato-genez** -> hastalık oluşumu
- -stenoz -> daralma
  - **Trake-stenoz** -> soluk borusunun daralması
- -trofi -> beslenme, büyüme
  - **Hiper-trofi** -> fazla büyüme
- -plazi -> oluşum
  - **A-plazi** -> gelişim eksikliği

Tıbbi Terminolojide yön ve yer belirten terimler

- **Proksimal**-> Eklem veya referans noktasına yakın
- **Distal**-> Eklem veya referans noktasına uzak
- **Parietal**-> Vücut boşluklarının dış duvarı ile yakın olan
- **Visseral**-> İç organlarla ilgili olan
- **İpsilateral**-> Vücudun aynı tarafında olan
- **Kontralateral**-> Vücudun karşı tarafında olan

Tıbbi Terminolojide yön ve yer belirten terimler

- **Anterior**-> Ön
- **Posterior**-> Arka
- **Superior**-> Üst
- **Inferior**-> Alt
- **Medial**-> Orta hatta yakın
- **Lateral**-> Dış tarafa yakın
- **Kranial**-> Başa yakın
- **Kaudal**-> Ayağa yakın
- **Ventral**-> Karın tarafına yakın
- **Dorsal**-> Sırt tarafına yakın

Patolojide önemli bazı ifadeler

- Absorpsiyon
  - Dribbling
  - Adhezyon, Adezyon
  - Ekskresyonu
  - Adrenal gland ,Sürrenal
  - Anastomoz etmek
  - Aort bifürkasyonu
  - Flowmetre
  - Fragmantasyon
  - Fungus
  - Grade, Grading
  - Böbrek polü
- Emilim
  - Damlama
  - Yapışıklık
  - Atılımı
  - Böbreküstü bezi
  - Ağızlaştırmak
  - Aort çatalı
  - Akımmetre
  - Parçalanma
  - Mantar
  - Derece, Derecelendirme
  - Böbrek lümeni

- ✓ Ön ekler ve son eklerde uluslar arası kabul gören, dilimizde de kullanılan Latin ve Grek asıllı ön ek ve son eklerden yararlanabiliriz

- ✓ Terim aslına sadık kalınarak yazılacaksa italik harflerle ya da tırnak içerisinde yazılır
  - *In situ*
  - “In vivo”

- ✓ İngilizce'de kullanılan sözcüklere karşılık bulunurken özellikle teknolojik terimlerde şimdilik kısmen türkçeleştirme uygulanabilir
- Örneğin vakum aspirasyon vb gibi
- ✓ Ancak son zamanlarda Türkçe alfabesinde bulunmayan 'x, w, q' gibi harfler sık sık kullanılmakta
- Bu harfler Latin asıllı olduklarından özel adlar da kesinlikle anadillerinde olduğu gibi yazılacak, doğal olarak sözlük ve ansiklopedilere de bu biçimde geçecektir
Xavier, Denzel Washington, Quentin, Wyoming

- ✓ Kiři ve coğrafi yer adları Türkçe'de başka bir yaygın kullanım biçimi yoksa (rn: Londra, Napolyon vb gibi) anadillerinde olduğu gibi yazılır
- ✓ Latin harfleri kullanmayan uluslara ait adlar sylenişlerine göre yazılır
  - Mao e Tung
  - Pekin, Tokyo, vb

- Yazık ki son zamanlarda Türkçe yazım kılavuzuna aykırı biçimde
- **oxalat taşları**
- **Myometrium**
- vb gibi sözcüklere rastlamaktayız

HAFTAYA GÖRÜŞMEK ÜZERE 😊